

Ponderful
PONDS FOR CLIMATE

TÜRKIYE

GÖLCÜK AĞININ ADI : GÖLBAŞI DÜZLÜĞÜ GÖLCÜK AĞI

Pond Ecosystems for Resilient Future Landscapes in a Changing Climate

This project has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement No ID 869296

GÖLCÜK AĞI NEDİR ?

TANIMLAR

Bir gölcük ağı, bağlantılılık içinde aynı peyzaj matrisi ile birbirine bağlı gölcüklerin oluşturduğu bir ağıdır.

Bir gölcük ağının sınırları, fiziksel veya ekolojik koşullar tarafından (bir vadi, bir havza, aynı doğa rezervindeki bir dizi gölcük) veya toplumsal veya siyasi kriterlere göre (kent gölcükleri, il sınırı veya ulusal sınırlar içerisindeki gölcükler) belirlenebilir.

GÖLCÜK VE GÖLCÜK AĞLARI ÜZERİNDEKİ BASKILAR VE TEHDİTLER

Avrupa ülkelerinde gölcük kayıplarının %50 ila %90'ı geçen yüzyılda yaşandı. Dahası, gölcükler genellikle su ve doğa ile ilgili ulusal ve Avrupa Birliği (AB) politika belgeleri ve stratejilerinde, AB Su Çerçeve Direktifi (EU-WFD) dahil olmak üzere, büyük ölçüde göz ardı edilmektedir.

GÖLCÜKLERİN VARLIĞI VE KORUNMASI NEDEN ÖNEMLİDİR ?

BIYOLOJİK ÇEŞİTLİLİĞİ ARTIRMA

Genellikle göz ardı edilen ve ekolojik değeri hiçe sayılan gölcükler, biyoçeşitliliğin korunması açısından son derece önemlidir. Gölcük ağları ise, biyoçeşitliliği artırma açısından kritik bölgelerdir.

AFET RİSKİNİ AZALTMA

Gölcükler ve gölcük ağları, sel ve taşkınların etkilerini hafifletmede temel rol oynar ve aynı zamanda yangınla mücadele için önemli su rezervidirler.

İNSAN SAĞLIĞI

Gölcükler ve gölcük ağları, toplumlar için (diğer katkılarının dışında) insan sağlığına ve yaşam kalitesine destek sağlama, fiziksel aktiviteler veya sosyal etkileşim için alanlar sunma, estetik deneyimler, eğitim ve rekreasyonel faaliyetler gibi geniş bir yelpazede ek faydalar sunarlar.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN AZALTILMASI VE UYUM

Gölcükler, dünya genelinde çok sayıda bulunmaları ve yüksek üretkenlikleri nedeniyle iklim değişikliği azaltılmasında ve uyumda önemli rol oynarlar. Yüksek üretkenlikleri nedeniyle, gölcükler hem karbonu tutan (karbon yutak alanlar) hem de karbon ve metan kaynağı olan alanlardır ve bu nedenle karbon döngüsü üzerinde belirgin etkilere sahiptirler.

SU YÖNETİMİ

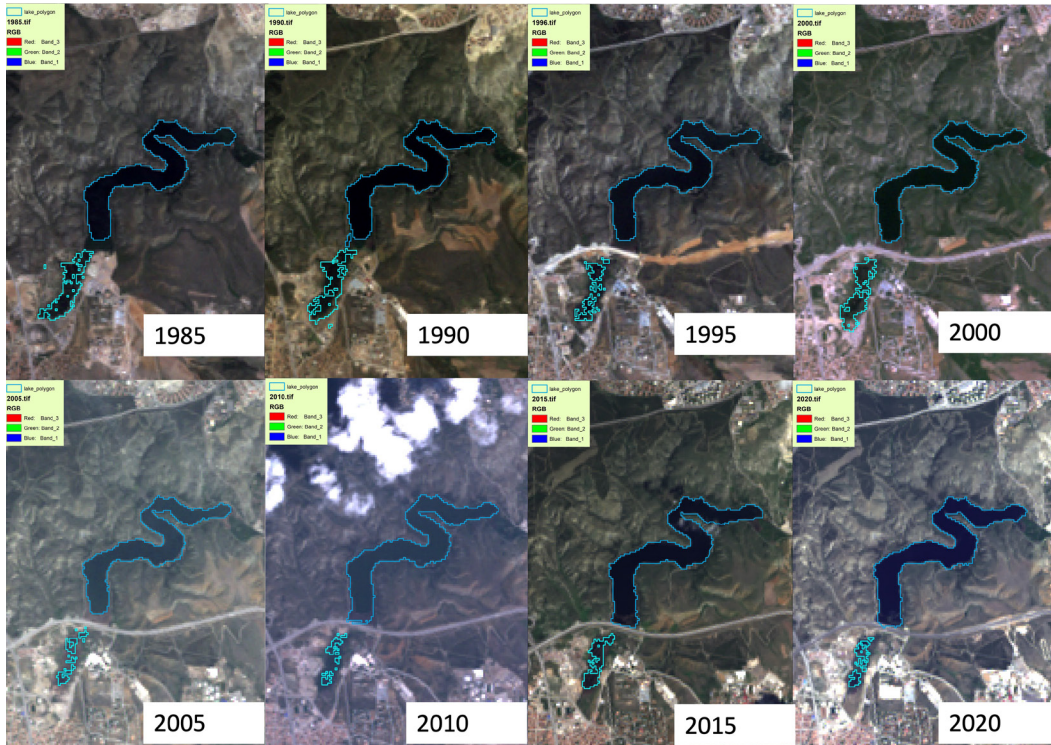
Gölcük ağları, özellikle su kıtlığında önemli su rezervleridir. Hayvanlara su ve sulama suyu sağlamadan önemlidirler.

GÖLCÜK AĞI HAKKINDA

Gölbaşı Düzlüğü gölcük ağı, 1.300 metre uzunluğunda ve ortalama 280 metre genişliğinde olup, yaklaşık 35 hektarlık bir alanı kaplamaktadır. Mogan ve Eymir Gölleri arasında yer alır ve bu bölgede bulunan yaklaşık 30 gölcüğün sınırlarını da tanımlayan yoğun sazlıklar ile karakterizedir. Mogan ve Eymir Gölleri ile birlikte, Gölbaşı Düzlüğü gölcük ağı da Özel Çevre Koruma Bölgesi'nin (ÖÇKB) bir parçasıdır. 1944'ten günümüze kadar olan haritalar incelendiğinde, bu gölcük ağının, su seviyesinin çok yüksek olduğu zamanlarda her iki gölün de bir parçası olduğu, ancak düşük su seviyesi dönemlerinde çok sayıda gölcüğün bulunduğu geniş sulak alanların ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Çeşitli yol inşaatları, Gölbaşı ilçesinin büyümesi, atık bertarafı ve ölçsüz su kullanımı gölcük ağını günümüzdeki boyutuna kadar küçültmüştür.

Gölbaşı Düzlüğü, Eymir Gölü'nün habitatının, su rejiminin ve kalitesinin korunmasında ve Ankara Şehir Merkezi ve Gölbaşı ilçesinde büyük taşkınların önlenmesinde önemli bir rol oynar. Mogan Gölü'nün yukarisından gelen su, iki göl arasındaki beton kaplı bir kanaldan geçerek Gölbaşı Düzlüğü gölcük ağını geçerek Eymir Gölü'ne ulaşır. Gölbaşı Düzlüğü ve havzası, Eymir Gölü'nün en büyük su tedarikçisidir. Yine, Eymir Gölü'ne ulaşmadan önce sazlıklardan geçen sular temizlenir ve gölün su kalitesini korumasını sağlar. Gölbaşı Düzlüğü gölcük ağı, şiddetli sel olayları sırasında yaklaşık 1.000.000 metreküp su depolama kapasitesine sahiptir ve böylece Ankara Şehir Merkezi ve Gölbaşı ilçesinde büyük taşkınların önlenmesine katkıda bulunur. Bununla birlikte, gölcükler, sık sazlıklarla çevrili olduğu için su kuşları için yüksek kaliteli üreme, beslenme ve barınma alanları sağlar. Mogan Gölü gölcüklerinde gözlemlenen hemen hemen tüm türler de burada da gözlemlenir. Gölbaşı Düzlüğü'nün doğal bir alan olarak, yukarıda özetlenen insanlara çok yönlü katkıları nedeniyle, bölgenin ekolojik dengesinin ve su rejiminin bozulabileceği her türlü faaliyetten korunması gerekmektedir.

Gölbaşı Düzlüğü doğal peyzaj açısından önemli bir kaynak değeridir, ancak uzun yıllardır çevresinde bulunan endüstriyel alandan gelen mermer işleme atıkları ile bir kısmı doldurulmuştur. Ne yazık ki, doldurulan alanın bir kısmı çevresel kaygılara rağmen inşaata açılmıştır. Ayrıca bölge çöp alanlarına, hurdalıklara ve küçük sanayi sitelerine de ev sahipliği yapmıştır. Bununla birlikte, son yıllarda, Millet Bahçesi projesi ile, gölcüklerde ve çevredeki çöpler temizlenmiş, düzlüğü'nün etrafında bulunan kirletici işletmeler taşınmıştır. Sazlıklara dokunulmadan, su kalitesini artırıcı temizlik faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Projenin önümüzdeki dönemde, Gölbaşı Düzlüğü'nün doğal bir alan olarak, insanlara çok yönlü katkılarını gözetir şekilde ve doğa temelli çözümler yaklaşımlarını benimseyerek tamamlanması ve yönetilmesi halinde, örnek bir kentsel gölcük ağı ortaya çıkacaktır.

GÖLCÜK AĞI HAKKINDA

Gölcük ağı : Gölbaşı Düzlüğü

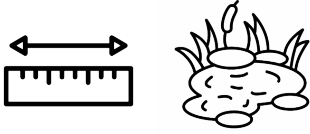
Komşu büyük kasabanın adı (30 km yarıçap içinde):

Bala, Haymana, Mamak, Çankaya ve Gölbaşı (1'826'672 kişi)

Biyoklimatik kuşak : İç Anadolu soğuk kurak bozkır iklimi

Baskın arazi kullanımı :

Gölcük ağı - doğa koruma alanı
Çevre - kent çeperi

Gölcük alanı : 0.35 km²

Gölcük Sayısı: ~ 30 (Örneklenen Gölcük Sayısı: 3)

Yoğunluk: 143/km²

Yüzey alanları : 3'200 ila 10'000 m²

Derinlikler : 2.2 ila 5.9 m

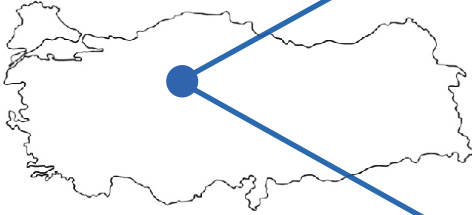
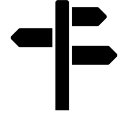
Yaş sınırı : > 40 yıl

Arazi Sahibi : Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü

Arazi Yönetimi : Gölbaşı Belediyesi

Halka açık erişilebilirlik : Alanın %100'ü erişilebilir

Halka açık olanaklar : Patika yollar, bisiklet yolları ve diğer sosyal olanaklar, öğrenme merkezi ve manzara ve kuş gözlem kuleleri (Millet Bahçesi Projesi tamamlandığında)

Lake Eymir (1944)

Lake Eymir (1991)

Lake Eymir (2015)

YEREL TOPLUMSAL BEKLENTİLER

Doğanın İnsanlara 11 Katkısı (NCPs)

Ölçek: 1 ile 5 arasında bir puanlama

Paydaşlar ve toplumun beklentilerine göre temel olarak (i) tatlı su kalitesi, (ii) tatlı su miktarının düzenlenmesi, (iii) habitat oluşturma ve sürdürme ve (iv) seçeneklerin sürdürülmesi önceliklidir.

YEREL POLİTİKALAR

Gölbaşı Düzlüğü gölcük ağı, Mogan ve Eymir Gölleri ile birlikte 1990 yılından bu yana, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü tarafından yönetilen Özel Çevre Koruma Bölgesi'nin (ÖÇKB) bir parçasıdır. Gölcük ağlarının günlük yönetimi Gölbaşı İlçe Belediyesi'ne devredilmiştir. Gölbaşı ÖÇKB, Ankara'nın kent çeperinde kentleşmeyi sınırlamak ve bölgenin yüksek biyolojik çeşitlilik değerini korumak için, bölgeyi koruma altına almıştır. Gölbaşı Düzlüğü biyolojik çeşitliliğe habitat sağlamanın yanı sıra; taşkın azaltma potansiyeli ve Eymir Gölü'nün su kalitesi ve miktarının korunmasında oynadığı rol nedeniyle de korunması gereken bir alandır.

Gölbaşı ÖÇKB Yönetim Planı (2015-2019)'na göre, Gölbaşı Düzlüğü ve Mogan Gölü'nün batı ve güneyindeki gölcükler (Mogan Gölü Gölcük Ağı) «Önemli Kuş Üreme, Beslenme ve Barınma» alanlarıdır ve bu alanlarda ekolojik karakterin korunması esastır; çöp ve molozların boşaltılması yasaktır. Ayrıca, su rejimini bozabilecek veya sulak alanlarda kurumaya neden olabilecek her türlü uygulama kesinlikle yasaktır. ÖÇKB alanı içerisinde balıkçılık yapılması ve su kuşlarının üreme dönemi olan 15 Mart-15 Temmuz tarihleri arasında alanda izleme, araştırma ve koruma faaliyetleri dışında herhangi bir faaliyetin yürütülmesine izin verilmez. Gölbaşı ÖÇKB Yönetim Planı (2015-2019)'na göre bölge, Hassas A ve Hassas B olmak üzere koruma değeri bakımından iki bölgede ele alınır.

Hassas A alanı, Mogan Gölü gölcük ağı, Mogan Gölü ve gölcüklerin ana su kaynağı olan Çökek Bataklığı, Gölbaşı Düzlüğü'nün sazlık alanları ve bölgeye endemik bitki türü *Centaurea tchihatcheffii*'nin yetiştiği alanları içerir. Yönetim planına göre, Hassas A alanları ne pahasına olursa olsun korunmalıdır. Gölbaşı Düzlüğü'nün yıllar içinde küçülmesine neden olan atık bertarafının yapıldığı kısımları, sazlık özelliğini kaybetmiş olsa da halen düzlük için önemli katkılarından ötürü, Hassas B bölgesi içine dahil edilmiştir. Gölbaşı Düzlüğü, Ankara'nın Mevcut Çevre Düzeni Planı'nda da «Büyük Kentsel Yeşil Alanlar»dan biri olarak tanımlanmıştır.

YEREL POLİTİKALAR

Bununla birlikte, ÖÇKB yönetim planının alanda etkin bir şekilde uygulanmasına dair bazı zorluklar vardır. Gölcük ağının batı, doğu ve kuzey uçları, ÖÇKB ilan edilmesinden sonra dahi büyük ölçüde çöp ve moloz dökümü için kullanılmıştır. Ekolojik dengeyi bozan faaliyetler yasaklanmıştır. Bu yasaklar olmasına karşın bölge; kuzeyde Ankara çevre yolu, güneyde başka bir ana yol, doğu ve batıda ise proto-sanayi ve zanaat faaliyetleri ile yıllarca çevrili kalmıştır. Gölbaşı Düzlüğü pratikte erişime açık bir alandır ve yıllardır atık bertarafı için kullanılmaktadır. Sonuç olarak, gölcükler inşaat malzemesinden (büyük ölçüde doğu kesiminde) ve araba tamiri ve kaynak faaliyetlerinden (batı kesiminde) çöplerle doldurulmuştur.

Son birkaç yıldır, Gölbaşı Düzlüğü gölcük ağını rekreasyonel bir alan olarak kullanıma açmak için Millet Bahçesi projesi yürütülmektedir. Proje peyzaj mimarları tarafından tasarlanmıştır ve merkezi hükümet tarafından finanse edilmektedir. Projenin uygulama aşamasında, gölcükler ve çevresinden atıklar uzaklaştırılmış ve gölcük ağının bir şehir parkı haline gelmesi için endüstriyel tesisler taşınmıştır. Bu proje, yakındaki bir öğrenme merkezi aracılığıyla vatandaşlar arasında farkındalık yaratmayı, ve aynı zamanda ÖÇK Bölgesinde biyolojik çeşitliliği desteklemeyi de amaçlamaktadır.

Bununla birlikte, Millet Bahçesi projesinin, biyolojik çeşitliliği ve özellikle kuş popülasyonlarını etkileyebilecek şekilde yaya trafiğini arttırması da beklenmektedir. Yine, gölcüklerin rekreasyonel özellikleri kadar önemli olan diğer katkıları, yani Gölbaşı Düzlüğü'nün Eymir Gölü'nün habitatının, su rejiminin ve kalitesinin korunmasında ve Ankara Şehir Merkezi ile Gölbaşı ilçesinde büyük taşkınların önlenmesinde oynadığı önemli roller de mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.

-Gölcük ağının %100'ü ÖÇK Bölgesi içerisindedir ve koruma altındadır, Özel Çevre Koruma Bölgesi (ÖÇKB) statüsü ile; gelecek nesiller için su üstü ve su altındaki hassas alanlar ve çevreleri koruma altına alınır.

100%

-Gölcük ağı, biyolojik çeşitlilik ve Eymir Gölü'nün su rejiminin ve su kalitesinin korunmasının yanı sıra Ankara Şehir Merkezi ve Gölbaşı ilçesindeki taşkınların etkisinin azaltılmasına katkıda bulunması nedeniyle özel bir öneme sahiptir.

- Ulusal Öneme Sahip Kuş Yetiştirme Alanı: su kuşları da dahil olmak üzere çeşitli yaban hayatı için beslenme, barınma ve üreme amacıyla uygun bir yaşam alanı sağlar.

TEMEL ZORLUKLAR VE HEDEFLER

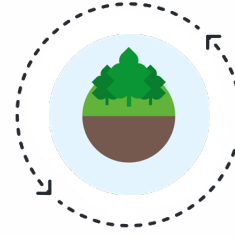
İNSAN SAĞLIĞI

Yürümek, sosyalleşmek, rahatlamak ve insanları doğa hakkında eğitmek için geniş bir kentsel mavi-yeşil alan olması.

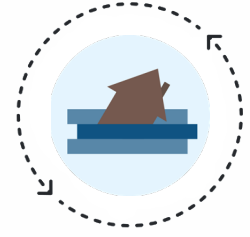
SU YÖNETİMİ

Değişen iklim koşulları ve artan kuraklık koşullarında Eymir Gölü için su kaynağı olması.

BIYOÇEŞİTLİLİĞİN ARTIRILMASI

Su kuşları, amfibiler ve su bitkilerinin yaşam alanlarının sağlanması ve korunması.

AFET YÖNETİMİ

Su akışını tamponlayarak sel ve taşkın riskinin azaltılması.

DOĞA TEMELLİ ÇÖZÜMLER

Gölcük ağı ölçeğinde arazi kullanımı ve yönetimine dair alınan önlemler, belirlenen temel zorlukları ele almak için uygulamaya konulan Doğa Temelli Çözümlerdir.

1990

1992

2015

2020

“Özel Çevre Koruma Bölgesi» ilanı (Gölbaşı ÖÇKB)

Gölbaşı ÖÇKB için “1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı»

Gölbaşı ÖÇK Bölgesi Yönetim Planı (2015-2019)

Gölbaşı Düzlüğü Millet Bahçesi Projesi (Gölcükler ve çevresinin atıklardan temizlenmesi, sanayi alanının taşınması ve diğer çevresel yüklerin azaltılması ile daha fazla bozulmasını önlemek)

GÖLCÜK VE GÖLCÜK AĞLARI YÖNETİMİ

-Kuş gözlem noktalarının belirlenmesi (2020 -)
-Gölcük ağı için bir öğrenme merkezinin yapılması ve farkındalık yaratılması (2020 -)
- Atıkların gölcükler ve çevresinden uzaklaştırılması (2020 -)

-Su rejimini bozabilecek veya su kütlelerinde kurumaya neden olabilecek her türlü

-Mogan ve Eymir Gölleri, sazlık alanlar ve gölcükleri içeren geniş bir alanda yüksek ekolojik değerine istinaden verilen Koruma Statüsü (Gölbaşı ÖÇKB) verilmesi
-Kapalı alanların inşaatı, kazı ve dolgu yasaklanması
-Gölbaşı Düzlüğü Gölcük ağı için «Hassas A» bölgesi ilanı (Sazlık ve gölcüklerin mutlak korunması zorunluluğu)
-Geçmişte doldurulan alanlar için «Hassas B» bölgesi ilanı (Yaban hayatı ve sazlık özelliğini kaybetmiş alanların korunması zorunluluğu)
-ÖÇKB içerisinde çöp dökümünün yasaklanması ve Gölbaşı ilçesi için yeni hafriyat döküm alanı belirlenmesi
-Gölbaşı Düzlüğü Gölcük Ağı için «Önemli Kuş Üreme, Beslenme ve Barınma Alanı» ilanı
- Balıkçılık ve avcılık faaliyetlerinin yasaklanması
-ÖÇKB bölgesinde üreyen kuş türlerinin düzenli olarak izlenmesi ve kayıt altına alınması
-Su kuşlarının ürettiği, beslendiği ve barındığı alanların üreme döneminde insan faaliyetlerine kapatılması (izleme, araştırma ve koruma faaliyetleri hariç).
-Sanayi alanlarının gölcük açısından uzaklaştırılması (2020-)
- İstilacı hayvan türlerinin uzaklaştırılması
- İstilacı bitki türlerinin uzaklaştırılması
- Yeni bir gölcük yapımı veya bir gölcüğün restorasyonunda, bölgede yerel olarak bulunan su bitkilerinin kullanılması
- Tehdit altındaki türlerin koruma altına alınması

- Mogan Gölü'nün taşması ve Gölbaşı ilçesine doğru bir taşkın oluşmasına karşı korumayı en üst düzeye çıkarmak için alanın yönetimi:
-Mogan Gölü'nden Gölbaşı Düzlüğü'ne uzanan kanalın temizlenmesi ve taşıma kapasitesinin artırılması
-Gölcük ağı ile Eymir Gölü arasındaki bağlantı kanalının temizlenmesi
-Millet Bahçesi'ndeki inşaatların gölcüklerden güvenli bir mesafede tutulması

NCP'LER VE ÖLÇÜLEN GÖSTERGELER

SUCUL BIYOÇEŞİTLİLİK

TÜR ZENGİNLİĞİ

Su bitkileri (Tüm ÖÇKB Alanı; Mogan ve Eymir Gölü dahil) : **51**

Su kuşları (Eymir Gölü Çevresi, gözlemlenen) : **67**
Yusufçuk (Familya) (Tüm ÖÇKB Alanı; Mogan ve Eymir Gölü dahil): **13**

Omurgasızlar (Familya) (Tüm ÖÇKB Alanı; Mogan ve Eymir Gölü dahil dahil): **14**

MIKTAR

IUCN Kırmızı Liste'de yer alan türlerin sayısı (Kategoriler: CR, EN, VU, NT) (Eymir gölü ve çevresi): : **3**

(*Centaurea tchihatcheffii* (CR), *Oxyura leucocephala* (EN), *Aythya nyroca* (NT))

Türkiye için koruma önceliği bulunan türler (Eymir Gölü ve çevresinde nadir ve tehlike altında bulunan türler): **7**
(*Centaurea tchihatcheffii* (CR), *Oxyura leucocephala* (EN), *Aythya nyroca* (NT), *Chroicocephalus genei* (LC), *Microcarbo pygmaeus* (LC), *Botaurus stellaris* (LC), *Ixobrychus minutus* (LC))

SEMBOLİK TÜRLER :

Centaurea tchihatcheffii (CR)

Oxyura leucocephala (EN)

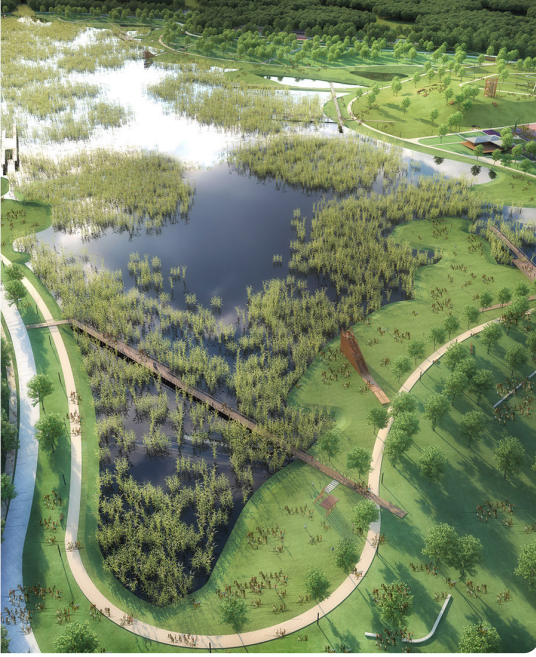

Aythya nyroca (NT)

Orthetrum cancellatum

NCP'LER VE ÖLÇÜLEN GÖSTERGELER

FİZİKSEL VE PSİKOLOJİK DENEYİM

Gölcük ağını ziyaret etmesi beklenen kişi sayısı (Millet Bahçesi projesinin tamamlanmasından sonra) (kişi/yıl). Millet Bahçesi projesinden önce bölgeyi rekreasyon amaçlı kimse ziyaret etmiyordu.

45'000-55'000

100% Gölcük ağının içinde halka açık alan

Gölcük ağına ilişkin memnuniyet (1 ila 5 arasında)

3.7

En popüler aktiviteler:

yürüyüş (% 23), bisiklete binme (% 23), peyzaj estetiği (% 21), dinlenme (% 21)

SU MIKTARI

1'000'000 m³

Gölcük ağında şiddetli bir sel olayı sırasında hesaplanan su tutma kapasitesi (m³)

SU KALİTESİ

1 (PARK PROJESİ BAŞLAMADAN ÖNCE)

1/2 (PARK PROJESİ BİTTİĞİNDE SU KALİTESİNİN DAHA YÜKSEK OLMASI BEKLENİYOR)

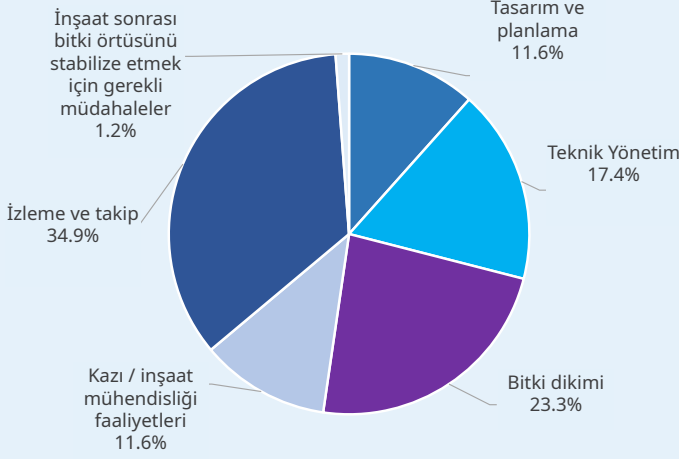
Millet Bahçesi projesi sırasında su ve gölcük ağının etrafındaki ortam atıklardan temizlendi. Ne yazık ki, bazı gölcüklerin içinde ve çevresinde halen atıklar mevcuttur. Yoğun sazlıklar nedeniyle bazı gölcükler ziyaret edilememiştir, ancak örneklenen gölcükler, yakındaki diğer gölcük manzaralarına kıyasla daha düşük su kalitesine sahiptir.

MALİYET VE FAYDA ANALIZİ

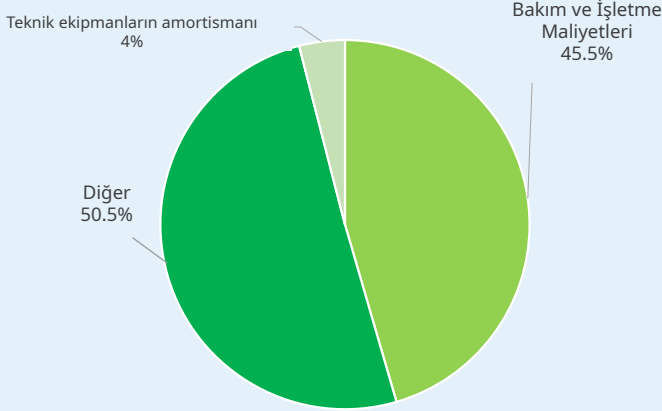
GENEL MALİYET DEĞERLENDİRMESİ

DOĞA TEMELLİ ÇÖZÜMLER İÇİN MALİYET PAYI

Doğa Temelli Çözümler oluşturmak için alınabilecek önlemlerin tek seferlik maliyet kalemleri

Doğa Temelli Çözümler oluşturmak için alınabilecek önlemlerin periyodik maliyet kalemleri

FAYDA DEĞERLENDİRMESİ

Su kalitesinin iyileştirilmesi

Taşkın yönetimi

Habitat temini ve biyolojik çeşitlilik

Rekreasyon ve refah

Eğitim ve araştırma

Koruma değeri

FINANS AÇIĞINI AZALTMAK İÇİN UYGUN FINANSMAN ARAÇLARI

✓ 1. Gelir kaynakları

İmar Hakları ve Kiralamalar

✓ 2. Gönüllü katkılar/bağışlar

Sosyal sorumluluk, Gönüllü yararlanıcı katkıları, Kitle fonlaması

✓ 3. Hibeler

FINANSMAN AÇIĞI DEĞERLENDİRMESİ

TEHDİTLER VE ÖNERİLER

Gölbaşı Düzlüğü, su kuşları için hayati bir yaşam alanıdır. Bununla birlikte, Ankara Şehir Merkezi ve Gölbaşı İlçesi'ne doğru taşkınların azaltılmasında ve Eymir Gölü'nün su rejiminin ve kalitesinin korunmasında çok önemli bir rol oynamaktadır. Millet Bahçesi projesi ile, bölgenin korunması için yeterli önlemlerin alınmaması, kentleşmenin ve insan etkileşiminin artması, dolayısıyla bölgeyi kullanan su kuşlarının popülasyonunun ve çeşitliliğinin azalması ve tüm ekosistemin ekolojik bütünlüğünün bozulması ihtimali mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Doğa temelli çözümler öncelenerek yönetilmezse, Gölbaşı Düzlüğü'nün taşkın azaltma özelliği ve Eymir Gölü'nün su rejimi ve kalitesine dair fonksiyonları etkilenebilir.

Yoğun sazlıklar nedeniyle gölcüklerin gözlemlenmesi ve örneklenmesi zordur. Bu nedenle, gölcük ağının durumunu veya biyolojik çeşitliliğini ortaya koyan veriler yeterli değildir. Hem mevcut durumu gösterir hem de Millet Bahçesi projesinin tamamlanması sonrasında değişimleri gösterir verilerin toplanması ve gözlemlerin artırılması, Gölbaşı Düzlüğü'nün korunması için önemlidir.

Özet olarak, gölcük ağının havza için önemi ve çok fonksiyonluluğu her zaman akılda tutulmalıdır. Bu nedenle, biyolojik çeşitliliğin öncelikli hedef olduğu "İKLİM gölcük" ilkelerine dayalı gölcük ve gölcük ağı restorasyonu; aynı zamanda iklim değişikliği ve toplumsal faydaları da göz önünde bulundurularak, bölgenin potansiyelinin korunmasını ve artırılmasını sağlayacaktır.

BAŞARI HİKAYELERİ

GÖLBAŞI DÜZLÜĞÜ MİLLET BAHÇESİ PROJESİ

Gölbaşı Düzlüğü, kentsel altyapı ile çevrili ve sık sazlıklarla birbirinden ayrılmış 30'a yakın gölcükten meydana gelmektedir. Mevcut durumda, gölcük ağı ve çevresini kapsayacak şekilde, yaklaşık 60 hektarlık bir alanda, gölcüklerin ve çevrenin restorasyonunu içeren bir Millet Bahçesi projesi uygulanmaktadır. Bu proje, bölgedeki biyolojik çeşitliliğin korunması ve desteklenmesi, halkın bölgeye olan ilgisinin ve farkındalığının artırılması ve bilimsel yaklaşımlarla desteklendiği takdirde Gölbaşı İlçesi için taşkın azaltma hizmetini sağlaması ile; yeşil altyapı için örnek bir model olma potansiyelindedir.

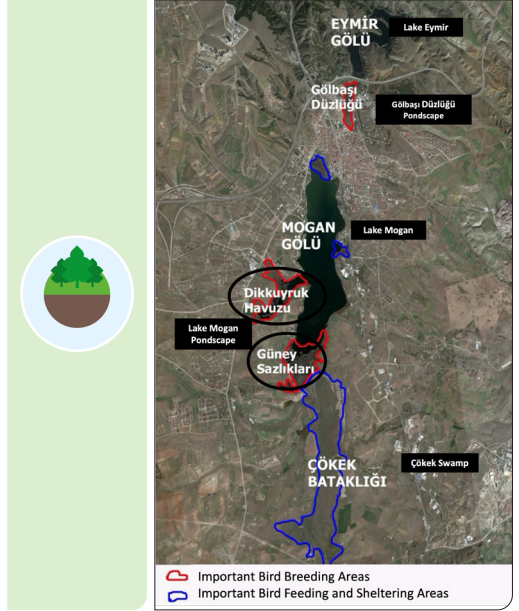
Proje kapsamında şimdiye kadar gölcükler ve çevresi sazlıklar keşilmeden atıklardan arındırıldı. Halkın kullanımına açık yürüyüş ve bisiklet yolları inşa edildi. Peyzaj tasarım projesine göre ise, gölcük ağında ziyaretçiler için bir öğrenme merkezi yer alması planlanmaktadır.

ÖÇKB BÖLGESİNDE YÜKSEK BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK: GÖLBAŞI DÜZLÜĞÜ ÖRNEĞİ

Mogan ve Eymir Gölleri ile Mogan Gölü ve Gölbaşı Düzlüğü gölcük ağları, üremek, beslenmek ve barınmak için farklı türlerden binlerce kuşa ev sahipliği yapmaktadır. Bugüne kadar ÖÇKB bölgesinde yaklaşık 249 kuş türü tespit edilmiştir.

ÖÇKB bölgesindeki kuşları gözlemleyen son çalışmalara göre, bölge içinde su kuşları için 4 önemli bölgeyi belirlenmiştir, bunlardan biri de Gölbaşı Düzlüğü'dür (Şekil 16). Gölcükler sık sazlıklarla çevrili olduğu için kuşlar için yüksek kaliteli barınak, üreme ve beslenme alanları sağlar.

Mogan Gölü gölcüklerinde gözlemlenen hemen hemen tüm türler de burada gözlemlenebilir. Dikkuyruk Ördek (*Oxyura leucocephala*), Balaban (*Botaurus stellaris*), Küçük Balaban (*Ixobrychus minutus*), Alacabalıkçıl (*Ardeola ralloides*), Pasbaş Patka (*Aythya nyroca*), Macar Ördeği (*Netta rufina*) bölgede üreyen başlıca kuş türleridir.

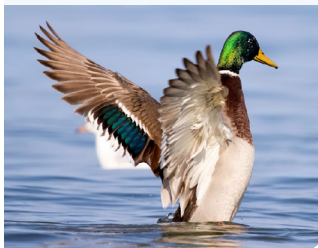

Gölbaşı ÖÇKB Bölgesi «Tür ile Habitat Koruma ve İzleme Projesi» ÖÇKB bölgesinde yürütülen önemli projelerden biridir. Proje sırasında temel amaç, hassas habitatların belirlenmesi ile için IUCN kriterlerine göre nesli kritik tehlikede olan (CR) Sevgi Çiçeği (*Centaurea tchihatcheffii*) popülasyonunun takibi ve türün korunması için koruma önlemlerinin tespitidir. Proje ayrıca, korunan alanlara yönelik potansiyel tehditleri belirlemeyi de amaçlar. Saha araştırması sırasında, ÖÇKB bölgesinin tamamında toplam 494 bitki türü listelenmiştir. Araştırmada ayrıca Gölbaşı ÖÇKB bölgesinde 3 amfibi türü, 12 sürüngen türü, 83 kuş türü ve 25 memeli türü tespit edilmiştir.

Elmabaş Patka
(*Aythya ferina*)

Yeşilbaş
(*Anas platyrhynchos*)

Dikkuyruk
(*Oxyura leucocephala*)

Karabaş Martı
(*Chroicocephalus ridibundus*)

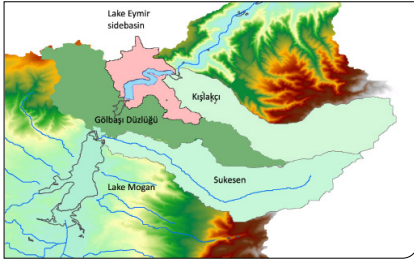

GÖLBAŞI DÜZLÜĞÜ GÖLCÜK AĞI, TAŞKINLARI AZALTIR VE EYMİR GÖLÜ'NÜ BESLER

Gölbaşı Düzlüğü gölcük ağı, şiddetli su baskını durumunda yaklaşık 1.000.000 metreküp su tutma kapasitesine sahiptir ve önemli bir taşkın azaltma potansiyeli vardır. Bu özelliği ile Gölbaşı Düzlüğü, kentsel alanda yeşil altyapı ile taşkın yönetiminin önemli bir örneğidir.

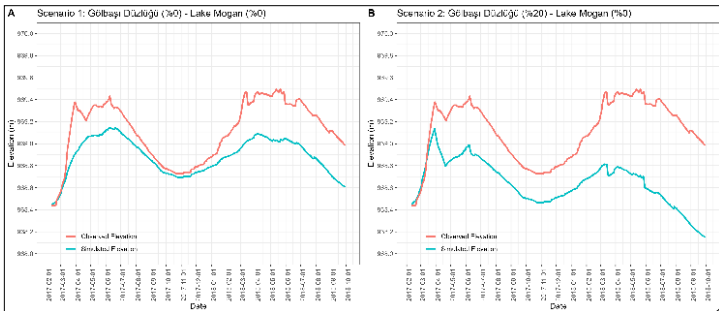
Devlet Su İşleri'nden alınan verilere göre, Mogan Gölü'nde, özellikle ilkbaharda şiddetli yağmurlar nedeniyle taşkınlar yaşanmaktadır. Örneğin, 1969'da meydana gelen şiddetli yağışlar nedeniyle gölün su seviyesi yaklaşık 4 metre yükselmiştir. Bunun sonucunda, Gölbaşı ilçesinde bulunan yerleşim alanlarında maddi hasara meydana gelmiştir. Bu taşkın, Eymir Gölü ve İmrahor Vadisi'nin çevresinde de önemli tahribatlara neden olmuştur. Bunu takiben, Devlet Su İşleri, taşmayı engellemek ve su akışını düzenlemek için Mogan ve Eymir Göllerinin çıkışlarında birer regülatör inşa etmiştir.

2011 ve 2012 yıllarında Mogan Gölü çevresinde meydana gelen taşkınlar ise Gölbaşı ilçesi ve yerleşim yerlerinde ciddi hasara neden olmuştur. Bu dönemde, Gölbaşı Düzlüğü gölcük ağının hidrolojik bir modeli geliştirilmiş, taşkın nedenleri ve bölgenin taşkın önleme kapasitesi araştırılmıştır. Çalışmanın sonuçları, 1974'te inşa edilen ve 2015'te yenilenen su akışını düzenleyen altyapının yoğun yağış ve kar erimesi durumunda yeterli olmayabileceğini göstermektedir. Mogan Gölü'nde su seviyesi yükseldiğinde, onu Eymir Gölü'ne bağlayan kanal, suyu mansabına aktaramamaktadır. Bu durum, kanalın yetersiz kapasitesinden veya potansiyel yönetim sorunlarından meydana gelmiş olabilir. Mogan Gölü'nün çıkışından akan taşkın suları, havzada Suksen Deresi'nden ve Mogan Gölü'nün ana akışını meydana getiren alt havzasından gelen su ile birleştiğinde, Gölbaşı Düzlüğü'ne yüksek miktarda su girişi olmaktadır. Tarım ve Orman Bakanlığı Su Yönetimi Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan Ankara Havzası Taşkın Yönetim Planı içinde yayınlanan Taşkın Tehlike Haritaları (Q500) benzeri taşkın olaylarının etkisini ortaya koymaktadır (Bkz. Taşkın tehlike haritası). Bu verilere dayanarak, Gölbaşı Düzlüğü her 500 yılda bir meydana gelen şiddetli taşkın riski altında olduğu hesaplanmaktadır. Bunlarla birlikte, Gölbaşı Düzlüğü gölcük ağı, fazla suyu bir süre tutma potansiyeline sahiptir ve zamanla fazla suyun doğal olarak drenajına imkan tanır.

Eymir Gölü'nün varlığı büyük ölçüde Mogan Gölü'nden ve Gölbaşı Düzlüğü gölcük ağından su teminine bağlıdır. Mogan Gölü'nden salınan su, regülatör kontrolünde Gölbaşı Düzlüğü gölcük ağına akmakta ve ardından Eymir Gölü'ne boşalmaktadır. Suksen Deresi ve Mogan Gölü'nden gelen sular, Gölbaşı Düzlüğü'nün havzasını meydana getirmektedir. Eymir Gölü ise, Eymir Gölü'nün kendi havzasına ek olarak, Gölbaşı Düzlüğü gölcük ağından gelen sular ile beslenmektedir. Hidrolojik modelleme çalışmaları ile, Eymir Gölü'nde su mevcudiyeti ve kalitesi iki senaryo üzerinden değerlendirilmiştir.

İlk senaryo, Eymir Gölü'nün Mogan Gölü ve Gölbaşı Düzlüğü gölcük ağından su almadığı ve Eymir Gölü'nün İmrahor Vadisi'ne çıkışında bulunan regülatörden su verilmediğini varsaymaktadır. Bu senaryonun sonucu olarak, Eymir Gölü'nün tuzluluk oranı artmakta, gölde su seviyesi önemli ölçüde azalmakta ve hatta Eymir Gölü kurumaya yüz tutmaktadır. İkinci senaryoda ise, Mogan Gölü'nden Eymir Gölü'ne su verilmezken, Gölbaşı Düzlüğü'nden Eymir Gölü'ne doğal halinde ulaşan suyun sadece % 20'sinin ulaştığı ve Gölbaşı Düzlüğü'nden Eymir Gölü'ne ulaşan su miktarı kadar, Eymir Gölü'nün çıkışındaki regülatör kullanılarak İmrahor Nehri Vadisi'ne su bırakıldığı varsayılmıştır. Bu halde, Eymir Gölü'nün su seviyesi yine önemli ölçüde azalmıştır. Bu sonuçlara göre, Gölbaşı Düzlüğü'nün Eymir Gölü'nün varlığına dair rolü çok belirleyicidir.

HANDBOOK :

APPENDIX :

FOTOĞRAF KAYNAĞI

Gölbaşı Düzlüğü'nün geçmişten günümüze haritaları, s.5. © Özlem Uğurlu¹

Sevge Çiçeği (*Centaurea tchihatcheffii*), s.9. © Prof.Dr. Ahmet Karataş²

Dikkuyruk (*Oxyura leucocephala*), s.9. © Metin Cenkçiler³

Pasbaş Patka (*Aythya nyroca*) s.9 © Gamze Kaya⁴

Yusufçuk (*Orthetrum cancellatum*) s. 9 © Vikipedi⁵

Gölbaşı Düzlüğü Millet Bahçesi Peyzaj Tasarım Projesi Görüntüsü, s. 10 © ON Tasarım⁶

Gölbaşı ÖÇK bölgesindeki Önemli Kuş Üreme, Beslenme ve Barınma Alanları Haritası, s. 14 © ÖÇKB Çevre Düzeni Planı (2022)

Gölbaşı Düzlüğü Gölcük ağındaki bazı önemli türlerin fotoğraflarından oluşan kolaj ©Ankara Büyükşehir Belediyesi⁷

Mogan Gölü çevresindeki taşkınları gösteren fotoğraflar © Okan Çağrı Bozkurt

YAZARLARI

Başoğlu Acet D., Avcı F., Kıran H., Akpınar M. B., Dolcerocca A., Akyürek Z., Beklioğlu M.

2024